LAURA D'OLIMPIO: BERTRAND RUSSELL ȘI ARGUMENTELE ÎN FAVOAREA „FILOSOFIEI PENTRU TOȚI"

Autor: Redacția Syntopic | 6 iulie 2023

Un articol scris de Laura D'Olimpio pentru The Conversation
Articol original: Bertrand Russell and the case for 'Philosophy for Everyone

Traducere realizată de Roxana Dragomir, studentă la Facultatea de Filozofie, Universitatea din București, pentru stagiul de practică organizat în parteneriat cu redacția Syntopic.

Una dintre întrebările interesante cu care ne confruntăm în calitate de filosofi care încearcă să facă ideile filosofice accesibile publicului larg este dacă toată lumea poate sau nu poate sau ar trebui să „facă filosofie".

Unii filosofi doresc să țină filosofia în cadrul academiei[1] sau al universității. În timp ce alții susțin[2] că prăbușirea filosofiei moderne a avut loc la sfârșitul secolului al XIX-lea, când filosofia a fost instituționalizată în cadrul cercetării universitare. Prin condamnarea filosofiei ca fiind potrivită doar ca obiect de studiu profesional, filosofii au pierdut mult din sprijinul larg răspândit și recunoașterea publică a valorii disciplinei lor.

Filosofii care lucrează în spațiul public, cum ar fi cei care contribuie la *The Conversation*[3] și *Cogito Philosophy Blog*[4], vor apăra argumentul în favoarea „filosofiei pentru toată lumea".

„Filosofia pentru nespecialiști" a lui Bertrand Russell

În 1946, Bertrand Russell a scris un eseu intitulat „Philosophy for Laymen"[5] („Filosofie pentru nespecialiști"), în care apără opinia că filosofia ar trebui să fie „o parte a

educației generale”. El propune ca,

> „chiar și în timpul care poate fi ușor economisit fără a afecta învățarea de competențe tehnice, filozofia poate oferi anumite lucruri care vor crește considerabil valoarea elevului ca ființă umană și ca cetățean.”

Clare Carlisle se referă la Russell atunci când scrie[6],

> „Russell reînvie o concepție străveche a filosofiei ca mod de viață, insistând asupra faptului că întrebările legate de sensul și valoarea universală au o necesitate existențială, etică și spirituală. (Desigur, ce am putea înțelege prin astfel de termeni este o altă problemă cu care filosofii trebuie să se confrunte).”

Vedem aici ideea de filosofie ca *praxis*; ceva ce facem și un mod de gândire benefic pentru fiecare ființă umană rațională. După cum spune Russell,

> „A răbda incertitudinea este dificil, dar la fel sunt și majoritatea celorlalte virtuți. Pentru învățarea fiecărei virtuți există o disciplină adecvată, iar pentru învățarea suspendării judecății, cea mai bună disciplină este filosofia.”

Russell consideră că filosofia poate fi transmisă cititorilor „nespecialiști”, ceea ce îi va ajuta să gândească mai obiectiv în legătură cu problemele emoționale. Carlisle recunoaște că acest lucru este mai ușor de făcut atunci când nu se confruntă cu o dilemă morală stresantă sau cu povara de a lua o decizie rapidă în timp ce se află într-o stare emoțională.

Cu toate acestea, ideea este că practicăm obiceiul gândirii filosofice și că devenim mai buni la acest lucru.

Filosofie cu tinerii

Am participat recent la Conferința din 2016 a Federației Australasiatice a Asociațiilor de Filosofie în Școli (FAPSA)[7], desfășurată în Wellington, Noua Zeelandă și am fost impresionată de conversația în jurul ideii despre tipurile de filosofie care ar trebui să fie predate tuturor și în special tinerilor.

Prezentatorii și participanții la această conferință s-au angajat cu toții să să le prezinte copiilor de vârstă școlară (de la 3 la 17 ani) filosofia ca o disciplină. Am scris anterior[8] despre filosofia pentru copii (P4C) și despre beneficiile predării filosofiei tinerilor[9].

Filosofia pentru copii le oferă elevilor șansa de a învăța și de a exersa nu doar abilități de gândire critică, ci și abilități de gândire atentă, colaborativă și creativă. Pentru aceasta, se folosește pedagogia Comunității de Cercetare (CdE) preferată de practicienii P4C. CdE presupune ca elevii să se angajeze în dialog unii cu alții într-o manieră incluzivă și democratică. Un astfel de dialog este facilitat de profesorii lor, folosind în clasă texte filosofice și materiale de încurajare adecvate vârstei.

Dar ar trebui oare ca fiecare elev să studieze „toată" filosofia?

Una dintre lucrările prezentate la Conferința FAPSA, prezentată de Michael Hand[10] de la Universitatea din Birmingham a susținut că, ei bine, poate că nu. Hand spune,

> „Nu numai în filosofie, ci în toate ramurile studiilor academice există o distincție între ceea ce are valoare culturală și ceea ce este doar de interes profesional."

Trebuie remarcat faptul că Hand apără predarea filosofiei în rândul tinerilor și, de asemenea, oferirea acesteia ca opțiune pentru elevii de vârstă școlară. El notează că este „ușor" să aperi includerea filosofiei ca opțiune în programa școlară deoarece,

- la fel ca alte discipline academice, filosofia este o activitate intrinsec valoroasă;
- la fel ca alte discipline academice, filosofia este valoroasă din punct de vedere instrumental pentru cultivarea virtuților intelectuale și îmbunătățirea calității gândirii.

Cu toate acestea, atunci când suntem întrebați dacă putem apăra includerea filosofiei ca disciplină obligatorie în cadrul programelor școlare, ar trebui să dovedim că aceasta oferă fiecărui elev un beneficiu distinct pe care altfel nu l-ar obține.

Beneficiul distinct obținut prin studierea filosofiei

Carrie Winstanley apără o astfel de afirmație. Într-o carte coeditată împreună cu Hand, Winstanley susține că, deși și alte materii predau abilități de gândire critică, filosofia este cea mai bună pentru a-i deprinde pe elevi cu astfel de competențe, tocmai pentru că gândirea critică este esența filosofiei.

> „Filosofia este cea mai bună disciplină posibilă pentru a-i ajuta pe copii să devină gânditori critici eficienți. Este materia care îi poate învăța mai bine decât oricare alta cum să evalueze motive, să apere poziții, să definească termeni, să evalueze sursele de informații și să judece valoarea argumentelor și a dovezilor."

Cu toate acestea, dacă și alte discipline îi învață pe elevi abilități de gândire critică, de ce ar trebui să facem loc pentru filosofie în programa școlară și așa aglomerată?

Hand ia în considerare acest aspect și sugerează că ceea ce ar fi în mod unic benefic pentru elevi ar fi să studieze filosofia morală și politică. El ne spune că,

> „Desigur, filosofia morală și politică nu ne spun care este cel mai bun mod de a trăi. Dar ele ne permit să ne gândim mai profund și mai riguros la alegerile pe care le facem și la obiectivele pe care le urmărim. Și justifică anumite constrângeri morale și politice în contextul cărora trebuie să facem alegerile și să ne urmărim obiectivele.”

Hand concluzionează că,

> „… celor care o studiază, filosofia morală și politică le conferă beneficiul distinctiv de a putea gândi în mod rațional la modul în care vor trăi și la constrângerile morale și politice asupra conduitei lor… [și] toată lumea este foarte interesată de acest beneficiu, deoarece toată lumea se confruntă cu problema modului în care trebuie să trăiască și cu responsabilitatea de a respecta constrângerile morale și politice.”

De aici rezultă un argument în favoarea predării filosofiei morale și politice ca materie obligatorie în școli, chiar dacă alte domenii ale filosofiei (estetica, logica formală, epistemologia și ontologia) sunt suplimentare sau opționale.

Filosofie pentru fiecare

În ceea ce privește întrebarea „Cine ar trebui să facă filosofie?”, cred că toată lumea poate avea o șansă, ca cetățeni rezonabili care reflectează asupra sensului pe care îl dau vieții lor. Da, filosofia se potrivește cel mai bine cadrului universitar în care se formează experții. Da, filosofia poate fi făcută cu copii în sălile de clasă. Și da, cu siguranță, filosofia este ceva ce toată lumea poate și ar trebui să facă, chiar dacă la diferite niveluri de competență.

Dar sunt, de asemenea, de acord cu faptul că Hand se concentrează asupra filosofiei morale și, în special, asupra eticii. Atunci când vorbesc despre etică, filosofii își recapătă poziția în spațiul public, unde pot demonstra modul în care abilitățile de gândire atentă pot fi aplicate în mod util la scenarii dificile și complexe.

Desigur, nu există „un răspuns perfect” la aceste dileme morale, dar abilitățile de gândire critică, atentă, creativă și colaborativă sunt utile în excluderea celor mai nereușite răspunsuri. De asemenea, aceste abilități de gândire filosofică ajută la

orientarea factorilor de decizie spre politici mai bune, spre înțelegerea publicului și spre o implicare pe scară largă în chestiuni care afectează viața oamenilor.

Pentru a extinde dialogul filosofic în școli și în spațiile publice este necesar să se angajeze și să se încurajeze o analiză atentă a întrebărilor „mari”, de importanță fundamentală, care întotdeauna au preocupat gândirea umană. Și, în mod special în ziua de astăzi, aceste întrebări sunt de natură morală și politică, deoarece acestea afectează autonomia noastră individuală și umanitatea noastră la nivel colectiv.

NOTE

1. https://archive.nytimes.com/opinionator.blogs.nytimes.com/2016/03/07/philosophys-true-home/ ↑
2. https://archive.nytimes.com/opinionator.blogs.nytimes.com/2016/01/11/when-philosophy-lost-its-way/ ↑
3. https://theconversation.com/au ↑
4. https://theconversation.com/columns/cogito-377 ↑
5. https://users.drew.edu/~jlenz/br-lay-philosophy.html ↑
6. https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jan/06/bertrand-russell-everyday-value-of-philosophy ↑
7. https://fapsa.org.au/ ↑
8. https://theconversation.com/philosophy-in-schools-promoting-critical-creative-and-caring-thinking-44578 ↑
9. https://theconversation.com/why-children-should-study-philosophy-23404 ↑
10. https://theconversation.com/profiles/michael-hand-170004 ↑

Imagine: Unsplash